

Biełaruskaja

KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19)
Redakcyja adżynienn ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

„Bieł. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda —
2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahronicu ŭdwaia daražej.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Biełarusy!

Biełaruski Nacyjanalny Kamitet hetym pawiedamlaje, što ŭ sieradu 25 h. m. prypadaje dzień
Wialikaha Biełaruskaha Narodnaha Świata — 13-tyja ŭhodkiAbwieščańnia Niezaležnaści Biełaruskaj Narodnaj
Respubliki.Za prykładam minułych hadoŭ Biełaruski Nacyjanalny Kamitet u Wilni ładzić i sioleta ŭračys-
taje światkawańnie z nastupnaj prahramaj:U NIADZIELU 22 h. m.: 1) a hadzinie 10-aj ranicy nabaženstwa ŭ kaściele św. Mikałaja (zaw.
św. Mikałaja Nr 8), 2) a hadzinie 12 i 30 minut nabaženstwa ŭ carkwie św. Mikałaja (Wialikaja wul. 32).U SIERADU 25-ha h. m. — a hadzinie 7 i 30 minut u wiečary ŭračystaja akademijskaja
i koncert — ŭ sali domu pry Zawalnej wul. Nr. 1.

UWACHOD NA AKADEMIJU WOLNY.

Wilnia 17.III.1931 h.

Prezydyjum Bieł. Nac. K-tu.

Wilnia, Ludwisarskaja 1-19.

Bankroctwa čužych orjentacyjaŭ.

(Da ideologii B.Ch.D.)

25.III.1918 — 25.III.1931.

25.III sioletniha hodu minaje trynaccać ha-
doŭ ad dnia abwieščańnia Niezaležnaści Bieła-
rusi, jakoha dakanala Biełaruskaja Rada Respub-
liki 1918 h., wybranaja Usiobiełaruskim Narod-
nym Źjezdam u Miensku 1917 h. u miesiacy
śniežni.Praŭda, heta abwieščańnie biełaruskaj nie-
zaležnaści aŭ da siańnia tak i asiańnia tolki ab-
wieščańniem, tolki papiarowym dakumentam. Zna-
čeńnie adnak hetaha ŭsionarodnaha biełaruskaha
aktu — ahramadnaje. Dzień 25 sakawika, dzień
abwieščańnia biełaruskaj niezaležnaści — heta
saprady dzień wasny našaha narodu, heta dzień,
kali narod naš wyjawiŭ svoj apošni, najwyšejšy
Ideal.Pašla hetaha wialikaha narodnaha aktu as-
tawalasja biełaruskamu narodu tolki naprużyć
usie swaje siły, kab heny Ideal asiahnuć, kab
henaje wialikaje Slowa narodu spoŭnić, kab jano
stałasja ciełam.I sapraŭdy, pašla hetaha Slowa, adrazu pa-
čaŭsia čyn, pašla abwieščańnia Idealu pačalasja
praca dzieła jaho zdabyćcia. Praca heta spačat-
ku była sapraŭdy idejnaj, samastojnaj, narodnaj
i sapraŭdy wiadučaj da henaj wialikaj mety.Ale woś pryšoŭ Ryski mir miž Polščaj i Ra-
siejaj u 1921 h.; padzialiŭ jon Biełarus na dźwie
časćci, z jakich adna — značna bolšaja, asnaŭna-
ja, apynułasja pad uładaj rasiejskich komunistaŭ,
a druhaja pad Polščaj. Dziaržaŭnaja i kulturnaja
pierawaha Maskwy i Waršawy nad Biełarusiŭ
prymili wieru mnohich biełarusaŭ u swaje ŭłas-
nyja siły i jašče dalej adsunuli ad ich wačej
Ideal niezaležnaści swajho narodu i stwaryli ŭ
biełarusaŭ dźwie čužyje orjentacyi — rasiejskuju
i polskuju. Heta znača, što mnohija biełarusy,
kab asiahnuć svoj najwyšejšy Ideal, samastojnaść
swajho narodu, pačali ražličać na čužyje, polski-
ja i maskoŭskija, niaprychilnyja biełarusam siły.Hetaje žniawierańnie ŭ biełarusaŭ u swaje
siły, hetaje zhuba swajej ŭłasnej darohi, hetaje
ideolohičnaje biaspućcie asabliwa sprytna i razam
cynična bylo wykarystana maskoŭskimi kamuni-
stami. Dzieła prymanki jany Biełarusi pryznali
swajho rodu aŭtanomiju i nawet nazwali jaje čuć
nie niezaležnaj, stwaryli biełaruskija školy, jak
nižejšyje, tak i wyšejšyje, a takža bralisia ŭžo,
jak mnohim wydawalasja, nie na žarty, i za spru-
wu budawannia Biełarusi ekanamična, zhodna z
intaresami biełaruskaha narodu.Heta ŭsio na biełarusaŭ, asabliwa ŭzhada-
wanych na rasiejskim nihilizmie i na Marksie ŭ
rasiejskim wydańni, zrabiła cialačaje zachopleń-
nie kamunistami i biez ahladki pchała ich u ka-
munistyčnyja abojmy. Hetkaje biełaruskaje žja-wišča daskanalna ŭciamili kamunisty i dalej jaho
wykarystwali. Jany tut pad Polščaj stwaryli „Hra-
madu“, jakaja mieła swajej metaj hałoŭnaj, reč
zrazumiełaja, wychwalać kamunistyčnuju palityku
ŭ Miensku, komunizawać i aslablać maralna bieł-
aruski narod i zmahacca ražuča z usiakimi tut
prajawami biełaruskaj nacyjanalnej niezaležnaj
palityki. Treba pryznać, što „Hramada“ swaju
hetu słužebnuju rolu wypaŭniała nie za strach,
jak kažuć, a za „sowieść“. Dla mnohaj biełaru-
skaj intelihiencyi, nia dumajučaj katehoryjami
narodnymi i ŭłasnymi, a takža nie dašpieŭšaj da
rozumieńnia patreby twareńnia biełaruskaj na-
rodnaj ideolohii, stwaryłasja illuzija, što da bieł-
aruskaha najwyšejšaha Idealu wiadzie tolki ka-
munizm. U rezultacie značajna kolkasć biełaru-
skaj intelihiencyi, siarod jakoj akazalisia adzinki
całkom paważnyja, adusiul pažjaždžalasja ŭ Miensk,
byccam u biełaruskuju Mekku. U rezultacie aka-
zalasja, što my pradbačyli i prad čym zaŭsłody
praścierahali biełaruski narod, što ŭsia hena „na-
cycjanalnaja“ bałšawickaja palityka adnosna biełaru-
saŭ była časowaj fikcyjaj i prawakacyjaj. Kamunisty
zamanili nia mała biełarusaŭ, kab ich žnišćyć pašla
maralna i fizyčna, što i robić siańnia z imi u
swaich turmach. Niščać jany tam siańnia biespa-
šadna takža i ŭsio žyćcio biełaruskaje, jak kul-
turnaje, tak i ekanamičnaje.Inšyje-ž uznoŭ biełarusy, takža nia majučyje
ideolohičnych, ani razumiejučyje ich patrebu,
pahladaŭ na biełaruski nacyjanalny Ideal, a bu-
dučyje takim ci inšym sposabam „pryhałubleny-
ja“ da palakoŭ, kirawalisia na Polšč, jak na tu-
ju siłu, jakaja čamuści mieła adyhrać niejkuju
asabliščuju rolu ŭ sprawie wyzwaleńnia Biełaru-
si. Praŭda, palityčnyja biełaruskija hrupy, jakija
orientawalisia na Polšč, jak chutka paŭstawali,
tak chutka i hinuli, nia robiacy na biełaruski
narod badaj anjakaha ŭražańnia. Hrupy hetyja
byli polskaj palitykaj wykarystawany ŭ małych
tolki ramkach, bajažliwa i tolki dzieła jakoj kan-
kretnaj palityčnaj patreby.Pašla razhromu „Hramady“ pad Polščaj,
z niadaŭnych staŭpoŭ biełaruskaj orjentacyi na čyr-
wonych kamunistaŭ niekatoryja takža zorjentawa-
lisia na Polšč. Polskija palityki, reč zrazumie-
łaja, prychinili ich i wykarystwujuć dzieła aslab-
leńnia biełaruskaha narodnaha niezaležnaha ru-
chu ŭ Zach. Biełarusi.Rezultat, jak bačym, biełaruskich orjenta-
cyjaŭ na čužyje i riaprychilnyja nam siły, heta
poŭnaje ich bankroctwa.I zrazumiełaja reč. Treba być abo sapraŭ-
dy naiŭnym, abo zwyčajnym aferystam, kab he-
taha nie rozumieć, abo symulawać niarazumień-nie. Niama nijakich ani maralnych, ani lohič-
nych padstaŭ думаć i wymahać, kab čužyn-
cy, a časta i worahi biełaruskaha narodu, zmaha-
lisia za hety narod i budawali jahonuju dolulZdabyć svoj najwyšejšy Ideal, asiahnuć
swaju poŭnuju samastojnaść, moža i pawinien
sam narod świedamy hetaha Idealu i pažadajučyje
jaho. Wiedama, heta nia znača, što biełarusy ŭ
imknieńni da swajej samastojnaści nie pawinny
šukać sabie pomačy. My pawinny šukać adpa-
wiednych sabie sajuźnikaŭ. Takimi adnak z na-
tury samaj nia moža być ani Waršawa, ani
Maskwa, jak zacikaŭlenyja ŭ našym nacyjanal-
nym i palityčnym niaśnawannim. Naturalnymi-ž
našymi sajuźnikami žjaŭlajucca ŭkraŭcicy i litoŭ-
cy. Praŭda, z hetymi susiednimi narodami my
takža majem spornyja sprawy terytorjalnyja, na
što my nie pawinny zakrywać wačej, ale sprawy
hetyja adnosiacca da budučyni, datyčać tolki nie-
wialičkaj časćci terytoryi i całkom nie datyčać
poŭnaha i istotnaha adradžeńnia ŭsich hetych
narodaŭ. Dy bolš taho: biełarusaŭ, litoŭcaŭ i ŭk-
raincaŭ dzielić nadta mała što, a luča nadta
šmat — ich luča žyćciowaja patreba bližejšaha
ŭzajemnaha sužyćcia i ŭzajemnaha padtrymańnia,
kab zdabyć dla kožnaj z hetych nacyjaŭ poŭnu-
ju samastojnaść i—kab zdabyŭšy— ŭтрымаць jaje.Hetakaje biełaruskaja ideolohija, jakuju my ŭžo
druhi dziesiatk hadoŭ raźwiwajem na bačynach
našaj časopisi, asabliwa ciapier, u trynaccatyja
ŭhodki abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi,
kali biełaruskija orjentacyi na čužackija i waro-
žyje nam siły zbankrutawali całkom, nabiraje
asabliwaha značeńnia.

Z Biełaruskaha žyćcia.

Kulturnaja praca. Biełaruski Instytut Ha-
spad. i Kult., aprača aświetna-kulturnaj pracy na
wioscy praz hurtki Instytutu, wiaździe kulturnuju
rabotu i ŭ Centry — Wilni.U minujuju niadzielu 15 h. m. u pamiaš-
čeŭni C. U. B. I. H. i K. dr. St. Hrynkiewič
pračytaŭ dalejšy ciah swajho referatu „Ab na-
rodnach uniwersytetach. Referat dr. Hrynkiewiča
wyklikaŭ wialikaje zacikaŭleńnie siarod słuha-
čoŭ, jakija pašla referatu, u mnohim liku, zabi-
rali hołas u dyskusijach. Pašla dyskusijskaŭ wyja-
wiłasja patreba praktyčnaje pakazowaje lekcyi me-
todaŭ nawučańnia ŭ „narodnych uniwersytetach“. Hetkuju lekcyju dr. Hrynkiewič abiacaŭ pračytać
pa Wialikadni.U niadzielu 22 h. m. a hadzinie 4-aj pa paŭ-
dni ŭ pam. Centr. Uradu B. I. H. i K. — Ludwi-
sarskaja 1—19 pračytaje referat ab św. Parascy
(Eŭfrasiiŭni) Polackaj hram. Lipski.Rekolekcyi. Dnia 16, 17 i 18 h. m. bieła-
ruskija ksiandzy neładzili ŭ kaściele św. Mikałaja
ŭ Wilni rekolekcyi dla wilenskich biełarusaŭ
katalikoŭ. Słuhačyje rekolekcyjaŭ 18 h. m. adby-
li spowiedź, a nazaŭtra 19 h. m. supolna pry-
stupili da św. Komunii.

Z USCHODNIAJE BIEŁARUSI.

Bjuć kamsamolcaŭ. „Савецкая Беларусь“
z dnia 16 h. m. padaje, što ŭ Aršanskim „chle-
bazawodzie“ rabotniki pabili kamsamolca, jaki
prychodziŭ u „chlebazawod“ pa masła. Kamsa-
molec zamiest masła dastaŭ ad staršaha rabotni-
ka-kiraŭnika žmieny rabotnikaŭ u haławu formaj
z ciestam.Za heta kamunisty teho rabotnika pieradali
ŭ sud i trebujuć surowaj kary, a astalnych ra-
botnikaŭ, celuju žmieniu, pazbawili pracy.Hetych rabotnikaŭ kamunisty padazrajuć u
antysemityzmie, bo pabity kamsamolec — žydok.Čyrwonyja abozy z draŭmi ŭ Miensk.
„Зьвязда“ padaje, što sialanie celym abozam u
liku niekalkich dziesiatkaŭ furmanak prywiazli
kamunistam „padarunak“ droŭ.Wiedama, jaki heta „padarunak“, kali i sa-
mi sialanie siadziać u chałodnych chatach, bo
bałšawiki wydajuć i apał pa kartačkach.

Siarhiej Piajun.

Da nas pišuć.

CIAŹKIJA ČASY.

Smarhoni, Ašmianskaha paw. Takich časů, jakija ciapier pierazywajem, sučasnaje pakaleńnie nie pamiataje. Usiaho jość i byccam usio tanna, a kupić nań sielanin ničoha nia moža, bo dla jaho usio doraha i niedastupna.

Sialanskija pradukty za biascen iduć, zarabotkaŭ nidle nijakich, dyk i wychodzić, ja u toj pahaworcy — „choć chleba łusta, ale ū kišani pusta“.

Z pryčyny hetaje pustaty ū sialanskich kišanoch dla sielanina fabryčnyja tawary wielmi darahija i prosta niedastupnja.

Jość u nas kasa Stefčyka, jakaja pażycaje sialanam hrošy. Ale chto-ž tudy dastupicca za šlachturnami dy znajomymi z kiraŭnikami hetaj kasy? Sielaninu našamu ūsludy toje, što ad pana astaniecca.

Praŭda, stohnuć ciapier i pany, łaskawa zahladajučy ū roznyja kasy, ale muzyku dyk i wočy na łob lezuć.

A hetamu, kažuć, winawat kryzys. Ale kali jon i končycca? Na moj pahlad, dyk i nam biełarusam treba zmahacca z kryzysam, ale pabiełarusku.

CIEMRA—WORAH ČAŁAWIEKA.

Troščycy, Staŭpeckaha paw. Niama bolšaha woraha dla čaławieka, jak ciemra. Ciemra rozdzić usie biedy. Ciemra pieraskadžaje i ū baraćbie sa złom. Słowam, ciemra matka ūsich biedaŭ.

Jak wiedama, zimoj sialanie majuć šmat wolnaha času. Hetu wolny čas treba było-b addać dla niejkaje karyści dla siabie. Ale dzie tam! Ciemra biare wierch i pieraskadžaje.

Našy właskowcy zamiest zanlaccy čymś karyśniejšym: hazetaj ci knižkaj — zbierucca ū adnu chatu i dawaj kartami zahaniać adzin druhomu „waza“, abo razyhrywać „padkidanaha durnia“.

Pryšłosia mnie być u adnoj dawoli mocna cłomnaj wioscy našaje Staŭpeččyny. Pytaju ū moładzi, čym jana zajmajecaa ū wolny čas. Adkazajuć, što ihrajuć u „kazla“. Pytajuśa, a jakija da was prychodziać hazety? Dy nijakija, — adkazajuć i pajaśniajuć, što čytać hazety ūważajuć za soram, bo starejšyja śmiajucca z tych, jakija čytajuć hazety.

Braty, stydna biezkarystna šłopać u karty i nia čytać hazety! Wyklńcie z swaich haloŭ takoj paniaćcie! Wypiswajcie swaje biełaruskija hazety, čytajcie ich, a jany was buduć wučyć, što treba rabić, kab było lepš żyć. Swaje biełaruskija hazety nawučać was i dobraj i karysnej razryčki. Hazetu čytać nia stydna, a stydna tamu, chto hazet nia čytaje. Dyk wypiswajcie hazety i prašwiaćcieśa, bo prašwiera jość pryjacielem čaławieka, a ciemra woraham.

A. Ł.

„HRAMADA“, JAJE PAWADYRY I BIEŁARUSKAJA SPRAWA.

Nawahradčyna 17 sakawika 1931 h. Słuśna nazywaje karespandent „Bieł. Krynicy ū numary 10 u karespandencyi: „Ad krasnaha znamieni da biełaha „arła“ b. hramadaŭcaŭ „hramadaŭskimi skakunami“.

Ciapier stała jasna ūsim, pašla razhromu i akančalnaha razwału „Hramady“, što hramadaŭski „gigant“ na hlinianych nahach byŭ blufam uzduťym hramadaŭskimi majstrami. Wyjawiłasia tak-ža susim jasna, što majstry hramadaŭskaha „giganta“, tworačy jaho siarod biełarusau, nia mieli nijakaje, chočby i mylnaje biełaruskaje idej. Twarcy hramadaŭskaha „wialikana“ — abo byli ū toj čas palityčnymi dziećmi, abo świadomymi worahami biełaruskaje sprawy.

Apośniaja razhryčka „inżynieraŭ i technikaŭ“, jakija ū swoj čas tak zajadła budawali hlinianaha hramadaŭskaha „giganta“, pakazwaje na adno i druhoje.

Dziela taho, što i ja sam byŭ uwiedzieny ū blud hramadaŭskimi kličami i napuśanaściami kołiśniaj hramadaŭskoj presy, jak b. hramadawiec nie chaču asudžać pawadyroŭ i kiraŭnikoŭ b. „Hramady“ ū warozaści ich da sprawy biełaruskaj. Uważaju ich tolki za biezhratnych palitykaŭ a ichnuju pracu ū „Hramadzie“ za dziełaču zabaŭku ū palityku, jakaja narabiła niamala škody dla biełarusau, pakinuŭšy pa sabie tolki abłomki maralnych razwalinaŭ.

„Hramada“, jakaja nia miała ū sabie aničahusieńki biełaruskaha, aprača biełaruskaje mowy, jakoju karystaliśa twarcy hramadaŭskaha „wiali-

kana“, nie zmahła pa sabie pakinuć ničoha sa praŭdy biełaruskaha. Praŭda, śled „Hramady“ na biełaruskaj wioscy astaŭsia, a imienna: blazpryncypowaść, upadok maralny i blazhluzdy klasawy padzieli biełarusau, jakija ū sapraŭdaści roźniacca tolki fachowaściami, a nia majemaściami.

Słowam, „Hramada“ padhatawała tolki hrunt dla kamunistyčnej demahohli i to nia susim adpawiedny. Dla biełaruskaje-ž sprawy pryčyniła adno tolki škodu.

Z hetaha wynika, što ū „Hramadzie“ najbolš celowa prawodzili swaju dumku dyk heta kamunisty, a biełarusy tolki wučyliśa palitykawać i zabaŭlaliśa jak dzieci ū palityku, lepiačy z hliny hramadaŭskaha „wialikana“.

Z usiaho hetaha možna było-b śmiajacca, kab nia treba było plakać. Ale woś biada, što za niazdarnaść hramadaŭskich palitykaŭ ci za ich palityčnyja dziełačyja zabaŭki musić ciarpieć biełaruskij narod. Mnohija biełaruskija siemji i ciapier jašče abmywajucca ślazmi pa swaich blizkich siamiejnamu sercu asobach, jakija pali achwiraŭ hetaj blazhluzdnej palityki „Hramady“.

Samyja-ž pawadyry i kiraŭniki b. „Hramady“, kali ich pastraŭyli dziełahaj, parazchwatali hramadaŭskija cacki i apynuliśa z imi adny na dworyščy Maskwy, a druhija na panadworačku Wařawy. A narod? Narod astaŭsia na swaim miescy i musić ciapier zalečywać tyja rany, jakija spryčyniła jamu biezpryncypowaja „Hramada“.

B. Hramadawiec.

KRYCHU AB NAŠAJ MOŁADZI.

Baradzieničy, Brasłaŭskaha pawietu, Moža chtokolečy dumaje, što i na śwlecie nas niama, ale niapraŭda, my jašče żywiom. Woś-ža chaču paru sloŭ napisać ab našaj moładzi. Jana ciapier padzieliłysia na dźwie hrupy. Da pieršaje hrupy naležyć świadomaja moładź, jakaja ūmieje kachać swajo rodnaje biełaruskaje, a da druhaj hrupy adychodziać nieświadomyja, ačmučanyja, blizkija družbaki pjanstwa, u nas ich nazywajuć „ražnikami“. Na zapusty sioleta moładź zładziła wiaskowuju wiečarynu. Praŭda, na hetu wiečarynu sabraliśa ūsie, ale nie nadoŭha, bo „ražniki“ stali narušać supakoj. Moładź świadmiejšaja nie pajšla im nasuproč, a tolki pakinuła ich adnych i sama pierajšla ū druhoje pamieśkańnie, dzie razam chłopczy i dziełačy pjalali zapusnyja biełaruskija pieśni — „sływy konik“, „ciomna nočka“ i inš., zabaŭlajučysia ū hulni. U nas pieśni wielmi cenić moładź. Hetuju luboŭ da rodnaj pieśni ūzbudziŭ u nas ks. Šutowič. A henija „ražniki“ astaliśa adny, aź zubami skryhatali, što niama z kim padraca, dyk pośla dawaj sa złości bić nažami ū ścianu, kalečačy sabie ruki. Sapaŭdy, aź žud biare ad źwierstwa, jakoje panuje siarod našaj moładzi. Darahija braty, para ūžo pakinuć hetyja dzikija prywyčki!

Darahija braty, abrazumiejcieśa i waźmiecieśa da pracy prašwietnaj. Ładźcie teatralnyja pradstaŭleńni i pracujcie na rodnaj niwie. Zamiest addawać hroš na pjanstwa — lepš addajcie na literaturu, katoraja pramywaje wočy ad ciemry.

Čeść i sława tej hrupie moładzi, jakaja ūžo ūmieje šanawać rodnaje słowa i rodnuju kultur! Kutarha.

JAK PADPILI, TADY „ASYMILAWALISIA“.

Pierabrodzie, Brasłaŭskaha paw. U minulym miesiacy, jašče prad zapustami, młajscowyja čynoŭniki ładzili pradstaŭleńnie. Prad hetym razyšoŭsia sluch, što pradstaŭleńnie panskaje budzie blazpłatnaje koźnamu. Achwotnikaŭ blazpłatna pahladzieć na pradstaŭleńnie znajšośia mnoha. Ale, jak pryjšli hladzieć, tady potrebowali i płaćty. Mała znaślośia takich, što mahli zapłacić, kab pahladzieć na pradstaŭleńnie, ale jak pačaliśa tancy, dyk moładź nia wytrywała i chto kolki mohučy zaplacili za ūwachod i dawaj skakać. Wiedamaja reč, što ū natoŭpie na tancach žmienka čynoŭnikaŭ i wučycioŭ apynuloŭ ū niaznačnaj mienšaści i pawiejała ū natoŭpie ducham biełaruskim. Niezdawolenyja čynoŭnički i wučyciali śpiarša krucili nasami, a nawat i padśmiejawali z biełaruskich „mužyckich“ skokaŭ i pieśniaŭ, ale paśla, kali krychu niedzie schawaŭšysia „zrabili pa służbowym“, asymilawaliśa. Śpiarša kinuliśa da rastejščyny, miaśali jaje z polščynaj, a paśla rezali čyściusieńka pabiełarusku, jak repu hryźli. Dy niatolki hawaryli, ale pjalali i lawonichu skakali, a skačačy chwalili, što nadta pryhoży taniec i dobra skakać.

I. Ž.

TREBA DOBRYCH PASTYRAŬ.

Podansk, Brasłaŭskaha paw. Našy ludzi relhiŭnyja i blaz cerkwy ū żyćci abchodzicca nia mohuć. Biada adna, što ū našych cerkwach świaščenniki čużyja. Jany pierawažna rasiejcy. Wiedama, čaławiek čuży nia ūsie biedy adčuwa-je taho narodu, z jakoha nie pachodzić sam. Dy tut i ničoha dziŭnaha — heta jość susim naturalnaje źjawišča. Zaŭsiody swajak skarej pamo-ža ū biadzie, jak čuży. Swajak zaŭsiody čujecca niejak u abawiazku ū swaich adnosinach da swajaka, kab pamahać u biadzie. Hetak sama i ū narodzie. Biełarus zaŭsiody čujecca ū pieršuju čarhu pamahać biełarusu, rasiejac rasiejcu, palak palaku i h. d. Dyk i ničoha dziŭnaha, što „našy“ świaščenniki, jak čużyja nam panarodnaści, nie adčuwačy usiaje našaje biady. Woś przykład. Niadaŭna byŭ torh u našym prychodzie adnaho prychadźanina z duchoŭnym pastyram za šlub. Duchoŭny pastyr potrebowau za wianiec stolki, kolki prychadźanin nia moh dać, i pačaŭsia torh. Adzin trebuje stolki, a drugi daje mienš. Nia mohučy dajści da ładu, pačali prywodzić „adwakataŭ“ i što z hetaha? — kałatnia i tolki. Kab hetaha nia było, nam treba swaich dobrych pastyraŭ biełarusau. Padanski.

TREBA DUMAĆ SAMYM AB SABIE.

Kimiany, Wil.-Trockaha paw. Stohnie nas wiaskowiec pad ciazaram żyćcia zaŭsiody. Kab pamahcy swajmu horu i ablahcyć życie, sam adnak nia dumaje. Spadzijaecca jon zaŭsiody, što niechta jamu paprawić los.

Braty, hetakaja dumka susim fałšywaja. Nichto nikomu ščascia nia daŭ. Ab lepšaj doli dla siabie musić dbać sam narod. Dyk woś i nam treba tak думаць.

Dziela hetaha treba nam uświedamicca, što my biełarusy i tady supolna z usim biełaruskim narodom dbać ab lepšaj doli dla swajho narodu.

Tolki hetakaj darohaj zmožam paprawić svoj los. Inšaje darohi niama.

Pakryŭdžany sielanin.

Ab haspadarcy.

Našto arom, baranujem.

II.

Na abrałanńie hleby składajucca: wałačeńnie, baranawańnie (zwyčajnaj baranoj abo spranžynoŭkaj), waławańnie i vorka (arańnie). Koźnaja z hetych čynnaściaoŭ, wykonywanaja asobnaj snasćciaj, maje na mecie niešta inšaje; zachowuje adnak z saboj takuju lučnaść, što ūsio razam tolki ūziataje dawodzić hlebu da stanu špieł a ś c i (Bodengere), a adnu čynnaść druhaj zamianić nie pazwalać. Asabliva-ž myłiecca toj, chto biez potreby pieraworywaje (hłyboka) swaju hlebu pad adnu i tuju-ž raścinu bolš, čym adzin raz. Kali hleba adnak paśla hetaha nia budzie jšče dawiedziena da stanu špieł a ś c i, — a jnakš i być nia moža — dyk na dalšaje abrałanńie jaje treba ūżyć ūžo nia pluha, a inšaj snasćci.

Heta majučy naŭwiecie, razhledźmo pa čarzie asnaŭnyja čynnaści z haspadarskaj snasćciaj na hlebie tak, jak jany spatykajucca ad rannaj vlasny da poznaj vosieni.

Vlasna. Haspadar musić iści čym chutčej u pole, ale nia moža tudy wyjści pierš, čymsia pole absochnie. Z druhoha boku adnak nielha dapuścić i da taho, kab z hleby vyparyŭsia ūwieś ceny zapas zimovaj vohkaści (vilhaci); treba prasuŭć tolki vierchni plast hleby. Dasiahaecca hetaha zraŭnańnem paślazimovych hrabianioŭ hleby pry pomačy adumysłovaj, wielmi prostaj haspadarskaj snasćci, zwanaj v a ł a č y ł a m. Vychodzicca ž im u pole, jak tolki abčachnie ralla. Zawałočyvańniem vytvarajecca wielmi cienki sloj ūzvaruśanaj ralli, jakaja byccam „zacienivać“ (kladzieć cień) reštu vohkaści ū hlebie, nie pazwalačy jej vyparycca: wałačeńniem razryvajucca vierchnija čaści vytvaryŭšysia za zimu ū žla-žalaj ralli h. zv. kapilaraŭ i vada nia moža vyparyvacca. Zatoje praz zvaruśany wałačeńniem vierchni plast hleby znachodzić dostup u jejnuiu siaradzinnu pavietra, vlecier, jakija samuju hlebu chutčej prasuŭvajuć. A hetaha i treba. Wałačeńnie vlasnoj raŭnuje taksama hlebu, što jość kaniečnym pry siaŭbie siejałkaj, a taksama pabudža da prerastańnia ziella, jakoje chutka i lohka paśla žniščycca baranoj. Wałačyła jość pieršaj haspadarčaj snasćciaj na vlasnu.

Baranawańnie jość dalšym ciacham pracy na ralli, a nawat i na sienažaci. Zadačaj barany jość pieradusim paražbivać bolšyja kamy (hrudki)

i celyja skiby rali i dakončyć toje, što pačalo wałačyle: „zacienivańnie“ i zraŭnańnie rali, vybaronyvańnie prarosšaha ziella (i pyrniku); zabaronyvańnie štučnych hnajoŭ i siaubry pry ručnym razsiejvańni, razbaronyvańnie sienažaciaŭ. Zaležna ad jakaści (viazkaści) hleby i mety, dzieła jakoj baranawańnie prawodzicca, użyvajećca roznych baronaŭ: lohkich, ciazkich, a pieradusim h. zv. spranžynowych i specyjalna sienažatnych. Zaciemić tut treba, što paniaćcie „lohkaści“ i „ciazkaści“ barany zaležyć nia hetulki ad ichnaj sapraŭdnaj vahy, kolki ad zdolnaści pranikać uhljeb hleby: barony z hustymi zubami pranikajuć plytka i nazyvajućca lohkimy baronami; naadvarot, barony z zubami redkimi pranikajuć u hlebu značna blyblej i nazyvajućca baronami ciazkimi. Treba ab hetym pamiatuć.

Zadačaj vorki (arańnia) jość pieradusim pieravaročyvańnie hleby i zavoryvańnie ŭ jaje hnoju. Kryšeńnie barańnianaj skiby nie zaŭsiody zarachoŭvajecca da hałoŭnych zadačaŭ vorki; na heta jość barana, jość wał: ich treba ŭmieiać użyvać, a nie paroć biazmysna pluham piasok ci i inšuju hlebu niekalki разоŭ. U hetym toicca vialiki i časty hrech našaha ziemlaroba.

Ad zvyčajnaj, narmalna-hlybokaj vorki treba adroźnivać plytkaje (na dałoŭ) zavoryvańnie aržyšča (padluščańnie) zaraz-ža pašla siarpa: tut zavoryvańnie мае z zadaču zvyčajnaje zacienivańnie, jak heta było pry vałačėńni, abo baranavańni hleby zaaranaj. Prociŭlehała hetamu, hlybokaj vorka (uvosieŭ) мае z zadaču pahlyblańnie hleby, a tym samym i pabolszańnie ŭradžajnaści.

Pravilaŭ być musić, kab usia vorka była vykanana na zimu i ničoha nie astavałasja na viasnu: viesnavaja vorka adluščaje hlebu ad spođu (pieraryvaje kapilary) i pokul jana sšadzicca, pasievy cierpiać ad suchaści, a časta i hinuć.

Niečym pasiarednym pamitž baranoj i sachoj (pluham) jość kultyvatar — snaćć wielmi patrebnaja na ciazkich (hlinistych i hlaistych) hruntach. Użyvajećca jaje pieravažna jak barany.

Na lohkich (supiaskowych) hlebach patrabujućych nie razdrablańnia, a ścisckańnia, nieacnienaj haspadarčaj snaćciu jość hladki vał. Het-ž vał jość dobrym i na hruntach krychu navat ciazkajšych, kali treba byvaje, asabliva viasnoj, uzaranuju ralu chutka absadzić. Inšyja formy vałaŭ (h. zv. „kalčatki“) wielmi przyhodny i dla razbivańnia hrudaŭ ciazkich hlebaŭ, a asabliva dla kryšeńnia tvoračajsja na pasievach „skarynk“.

inż. A. K.

Naša pošta.

Śloznavokamu. Za prysłanae dziakujem. Karespandencyi wykarystali, wierš pry nahodzie nadrukujem. B. S. Karespandencyi atrymali, dziakujem, wykarystajem u nastupnych numerach.

Żabionku. Za karespandencyi dziakujem, karystajem, hazetu pasyłać budziem. Pišycie, drukawać budziem. Jak pryšlicio padpisnuju platu, wyśleŭ se dzwie knižki.

Wilkonščyku. Za wieršy dziakujem, pa mahčymaści budziem staracca nadrukawać.

Durejku. Dziakujem, karystajem. Z pieramienaj adrasu trudna ŭładzić, bo ŭžo wysłany karty prenumeraty. Kutarhu. Z achwotaj žmiaščajem, pišycie bołš.

Wilkojciu. Hazetu pasyłać stała budziem ad 1. IV, bo ŭžo na hety miesiac wysłany karty prenumeraty. Jak pryšlicio padpisku, tady moža wyśleŭ knižku.

Łomanosu. Dziakujem, karystajem u hetym numary. „Pieršyja Łastaŭki“ wypiswajcie z kniharni „Pahonia“ — Wilnia Ludwisarskaja 1. Pašlićie ŭ kniharniu 50 hr., a kniharnia wyśle Wam knižku.

Chmielu. Hazety Wam nia spyniajem. Atrymaŭšy hrošy, premiju wyśleŭ pawodle apošnjoj našaj abwiestki.

Roŭbuciu. Zhodna z Wašaj prośbaj karespandencyju Wašu wykarystajem u nastupnym numary. Pišycie bołš ab žyćci ŭ wašaj staroncy.

Tarasewiču. Hazetu pasyłajem. Kania pakažycie weterynaru (kanawału), jon Wam najlepš poradzić.

Ławyšu. Jak pryšlicio hrošy, tady wyśleŭ knižki. Hazetu pasyłajem.

Čaplinskamu. Prośbu spoŭnili, hazetu pasyłajem, pišycie da nas i pracujcie dalej.

Špaku. Prośbu spoŭnili, hazetu pasyłajem. Z asabistaj sprawaj paradžciesia ŭ doktora.

W. H. Rukapis atrymali, razhledzim, kali padojdzie — budziem drukawać. „Prav. Belapycs“ nia wychodzić. Pišycie da nas ab žyćci wašaj staronki.

Pupinu. Dziakujem, skarystajem. Da „Rodnaj Mowy“ žwiarniećiesia sami, moža i wyśleŭ.

Niawieru. Atrymali, dziakujem. Ale nadta-ž doŭhaja, przydziecca dzieła ekanomii miesca śmat skaracić. Pišycie koratka i jasna, jak heta Wy możacie. Pazdraŭlam z imianinami.

Instrukcyja Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

VIII. Jak wieści sabrańni i pisać pratakoły?

Atrymaŭšy dażwoł ad Starasty na ahulnaje sabrańnie, urad hurtka przyhataŭlaje matarjał, ab jakim maje być hutarka na sabrańni (padličwaje przychod i raschod, žbiraje ŭsie fakty z swajej dziejności i h. d.)

Kali ŭžo siabry zyšlisia i nadyšla aznačana ŭ pawiedamleńni hadzina, staršynia adkrywaje sabrańnie, naprykład takimi sławami:

Adkrywaju ahulnaje sabrańnie hurtka, paradak našaha sabrańnia budzie taki: (adčytwaje punkty paradku dnia, jaki byŭ padadzienny ŭ pawiedamleńni da Starastwa).

Potym pierachodzić da pieršaha punktu, daje sprawazdaču z hetaha punktu, kab zaznamić sabraŭščysia, u čym sprawa, potym daje hołas paparadku tym, chto choča ŭ hetaj sprawie hawaryć, a ŭ kancy, kali sprawa spornaja, prawodzić hałasawańnie. Sekretar zapiswaje pastanowu.

Potym pierachodzić da druhoho punktu sabrańnia i hetak sama jaho abhawarwajuć, potym da treciaha i hetak dalej aź da kanca. U „biahućych sprawach“ abhawarywajućca ŭsie sprawy, jakija nia byli pastaŭлены wyrazna na paradak dnia, a jakija ŭspyli ŭ časie spreček i hutarak. U „biahućych sprawach“ dobra abhawaryć mahčymaści pracy i razam paradzićca, što rabić u hurtku i nadalej?

Kali ŭžo ŭsie abhaworana, staršynia začyniaje sabrańnie, kažućy: „prašu ličyć sabrańnie začynienym“ i ad hetaha času končycca aficyjalnaja časć sabrańnia. Prywatnyja hutarki i narady mohuć adbywacca, jak pierad, tak i pašla aficyjalnaha pasiedžańnia.

Z aficyjalnaha pasiedžańnia zaŭsiody pišacca pratakoł.

*Pratakoł — heta jość apisańnie ŭsiach ta-
ho, što hawaryłasja i što pastanaŭłasja na
sabrańni. Treba dziaržacca taho prawila, što pra-
takoł pawinien być najkaraciejšy, padajućy ŭsie
pastanowy sabrańnia (kaho vybrali, što pastana-
wili, kamu što daručyli i h. d.). Jość roznyja
sposaby pišać pratakoły. Padajom tut formu pi-
sańnia pratakołaŭ najpraściejšuju, dastupnuju dla
kožnaha mieniej-bolej hramadzkaha čalawieka.*

Pratakoł
Ahulnaha sabrańnia hurtka, adbytaho
dnia . . . 193 . . . h. u

Paradak dnia:

1. Sprawazdača ŭradu hurtka z swajej dziejności.
2. Wybary nowaha ŭradu,
3. Załaženie biblijateki-čytalni,
4. Biahućyja sprawy.

Ahulnaje sabrańnie Hurtka pastanawila:

1. pryniać da wiedama sprawazdaču ŭradu, wyrazić jamu padziaku za jaho pracu i pierasłać hetu sprawazdaču ŭ Centralu.

2. U nowy urad vybrany takija siabry: Andrej Ziaziula (atrymaŭ 15 hałasoŭ), Ściapan Mazol (hałasoŭ 14) i Maciej Ryżyk (hałasoŭ 12). Kandydatami ŭ urad adnahełasna vybrany takija i takija

3. Pastanawili załażyć biblijateku-čytalniu, jakaja budzie mieścicca ŭ wioscy u domie Andreja Ziaziuli. Na zahadčyka biblijateki-čytalni vybrany Maciej Ryżyk. Jamu daručana prawieści ŭsie farmalnaści z zakładzinami biblijateki-čytalni.

4. U biahućych sprawach była abhaworana sprawa wypiski i pašyreńnia biełaruskich hazet. Hetu sprawu daručyli tamu i tamu. Taksama pastanawili pamahćy załażyć hurtok Instytutu u susiedniaj wołasći, hetu sprawu daručyli tamu i tamu.

I hetak dalej, aź pakul nie zapisućca ŭsie pastanowy sabrańnia. Na sabrańni pišycca čarnawik pratakoł, a pašla sekretar upiswaje jaho

Zorku. Dziakujem, budziem karystać, pišycie bołš i druhich zaachwoćwajcie.

Hrošy atrymali: Ad A. Kurec i W. Iwančyk pa 4 zł., M. Pasiuty, W. Walentynowiča, J. Korčyka pa 2 zł., K. Judykaha, M. Piotroŭskaha, J. Łohača pa 1 zł., P. Władyki 60 hr. Dziakujem, hazetu pasyłajem, naležnuju premiju wysłali, P. Biechanskamu — 1. 50 atrymali, pačakaŭšy spoŭnim prośbu.

Biełarуска-Амерыканскаму Навынальнаму Саюзу. Атрымалі, будзем пісаць, атрымалі так-жа і 1 долара проśбу споŭним.

ŭ sšytok ŭžo načysta. Pratakoł padpiswaje staršynia i sekretar sabrańnia. Ab usich waźniejšych pastanowach treba dać znać u Centralu zaraz-ža abo pry hadowaj sprawazdaču (u lutym miesiacy).

Na druhim schodzie možna kožny raz adčytać pratakoł z papiredniaha sabrańnia i tahdy siabry hladziać, ci ŭsie spoŭniena, što było pastanoŭlena.

Na kožnym ahulnym sabrańni treba kaniešnie abhawaryć mahčymaści pracy — što rabić? Kali ŭžo załažyli bibl.-čytalniu, to pašyrajcie biełaruskaje drukawanae słowa, kali pašyryli bieł. knižki i hazety. Iadźcie pradstaŭleńni, wiečaryny, lekcyi i h. h. Rabiećcie toje, što dla Was jość mahčymym i karysnym dla narodu. Hetak Wy spoŭnicie svoj abawiazak pierad T-wam i pierad narodam.

IX. Wywieska hurtka.

Kožny hurtok moža na swajej kwatery pawieści wywiesku, jakaja budzie świedčyć ab miescy prabywańna ŭradu i kancelaryi hurtka. Wywieska moža być takoj formy i źmiestu:

Koło	Hurtok
Biełaruskiego Inst. Gospadarki i Kult.	Biełaruskaha Instyt. Haspadarki i Kultury
i	i
Biblijoteka-čytalnia.	Biblijateka-Čytalnia.

Kali pry hurtku niama biblijateki-čytalni, to hetyja apošnja słowy možna prapuścić.

Wywieska pawinna być u polskaj i biełaruskaj mowie. Pabiełarusku na wywiescy možna pišać łacinka ci hreždankaj, jak chočućy. Hreždankaj budzie tak: Гурток Бедарускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры і Бібліятэка-Чыталня.

Pažadana, kab usie wywieski B. I. H. i K. mieli ednu formu: na biełym hruncie słowy napisanyja čyrwonymi litarami. Samuju wywiesku možna zrabić z blachi, doščak abo z jakoha inšaha matarjału.

Kali hmına zachoča ablażyć wywiesku padatkam (a moža heta zrabić, ale nia bolej jak 10 zł. u hod), hurtok moža žwiarnucca da hminnaj Rady z prośbaj, kab zwolniła ad hetaha padatku, matywujućy tym, što heta nie handlowaje pradprzyjemstwa, a kulturna-praświetaŭna ŭstanowa. Hminnaja rada ŭ hetym wypadku pawinna roŭna adniaścisia, jak da polskich „kołaŭ“, tak i da biełaruskich hurtkoŭ.

Hetaksama treba pastupać i tahdy, kali hmına zachoča brać padatak z biełaruskich spektaklaŭ i wiečaryn i štemplawać bilety.

UWAHA. Wa ŭsich sprawach, nie praduhledžanych hetaj instrukcyjaj, abo kali-b dziejałasja jakaja niesprawiadliwaść z boku administrac. ci samaŭradawych ŭladaŭ, treba žwiarnucca da Centrali Instytutu: Wilnia, Ludwisarskaja 1.

Pišućy ŭ Centralu abo ad siabie padajućy skerhu na administracyjnaja ci samaŭradawyja ŭłady, treba zaŭsiody padawać fakty, jakija možna świedzić pry pomaćy świedkaŭ abo dakumantaŭ. Treba pieradusim padać: chto dapaściŭsia jakoj niesprawiadliwaści, dzie i kali, a potym apisać usio, jak było. Świedamyja hramadzianie pawinny stojka dachadzić swaich prawoŭ i baranacca ad usialakaj niesprawiadliwaści.

Wypiswajcie katalog biełaruskich knih, a z jaho abaznačanyja čyrwonym atramentam pa

tannaj canie knižki!

Biełaruskaja Kniharnia „Pahonia“:
Wilnia, Ludwisarskaja wul. Nr. 1.
